

י"ז שבט, תשע"ה, 5.2.2015

גיליון מס' 445

פרשת יתרו

מתן תורה – בין ריחוק וקרבה לפני ה'

מאת נח חיות, קבוצת יבנה

מתן תורה בסיני מתאר את ההתגלות החשובה ביותר בתולדות ישראל. עם שלם עומד נרגש תחת ההר לשמוע את דברי הא-להים ולקבל תורה. מתן תורה נחשב לאירוע מכונן הן בגלל תוכנו של האירוע, קבלת תורה בכלל ואת עשרת הדברות בפרט, והן בגלל הצורה. "וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד מִשֵּׁה יִדְבָר וְהָאֱ-לֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל" (שמות יט 19) "וְכָל-הָעָם רֹאִים אֶת-הַקּוֹלֹת וְאֶת-הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת-הַהָר עָשָׁן (שמות כ 15). הוגים רבים בימי הביניים ראו במתן תורה את ההתגלות החשובה ביותר. מתוכם בולט ריה"ל שמעמיד את ההתגלות של מתן תורה כבסיס האמונה שאינו ניתן לערעור (כוזרי).

ניתן להבחין בשתי גישות שונות לתיאור ההתגלות. האחת אכן מדגישה את נוראות המעמד ואת ייחודו: אש, עשן וברקים, מראות וקולות שלא ניתנים להכלה עד שבני ישראל היראים עד מוות, דורשים לסגת מהמעמד – גישת "קירבה". לעומתה, גישה אחרת תנסה להחליש את המעמד, להרחיק אותו, להשתית אותו על שמיעה בלבד ולהפוך את המראה המוחשי להתגלות מופשטת - גישת "ריחוק".

שתי הגישות גם יחד מופיעות בהקדמה למתן תורה שבספר דברים פרק ה':

(א) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֵת הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וְלִמְדַתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם: (ב) ה' א-להינו כָּרַת עִמָּנוּ בְרִית בְּחָרֵב: (ג) לֹא אֵת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת ה' אֵת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנַחְנוּ אֱלֹהִים כָּל-יְמֵינוּ חַיִּים: (ד) פְּנִימִים בְּפְנִימֵי דְבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: (ה) אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם בַּעַת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֵת דְּבַר ה' כִּי יֵרְאֹתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהָר לְאָמַר: (הגישה הראשונה, מוצגת בגופן המודגש ואילו השנייה מודגשת בקו תחתון). ההצמדה של שתי הגישות זו לצד זו יוצרת אי בהירות שמתבטאת אף במבנה הפסוק, בו המילה המסיימת "לאמר" נשארת בודדה ויש לחברה לאחור: פְּנִימִים בְּפְנִימֵי דְבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ לְאָמַר. כך אכן מפרש אבן עזרא: ומלת "לאמר" דבקה עם "דבר ה' עמכם בהר מתוך האש" ... לאמר". פרשנות זו מבליטה את הזרות של הגישה המרחיקה, זו שמציבה את משה בין ישראל לה' במיקומה הנוכחי.

הגישה המרחיקה משתקפת בכתובים נוספים כמו בדברים ד' העוסק בעיקר במלחמה בעבודה זרה. הפרק חוזר אל סיפור מתן תורה תוך הדגשת מה שלא היה בו: "קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וְתִמְוָנָה אֵינְכֶם וְאִינְכֶם זֹלְתֵי קוֹל" (פס' 12) "כִּי לֹא רֹאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבָר ה' אֱלֵיכֶם בְּחָרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ" (15).

המתח בין קרבה וריחוק ביחס לאל הוא אחד מהחשובים בבניית האמונה, הן בעבר והן בימינו. קרבה מוגזמת נתפסת כמסוכנת ואסורה. היא מביאה להגשמת האל והיא ממאפיינה של העבודה הזרה. הליכה אחורה אל ההפשטה המוחלטת יוצרת ריחוק, קור ואבדן הקשר האינטימי אל הא-להים. רבים מבני דורי בקיבוץ הדתי חונכו על הגישה המרחיקה, הלא-חסידית, הרציונאלית. היו אלה ימיה האחרונים של התקופה המודרנית, המדעית. בעשרות השנים האחרונות אנו חוזים בשיבתה של המיסטיקה, הקבלה והניאו-חסידות. אלה ימיה היפים של הגישה המקרבת. צעירים מבקשים לחוש, להרגיש, לחוות. הקרבה והריחוק יוצרים יחד שיווי משקל דינאמי המאפשר לחפש את המרחק הנכון אל מול האל. דומה ששולי רנד מיטיב לבטא זאת בשירו המרגש. הוא מתאר את מחפש הקירבה ואת הקהל מסביב שמעדיף את הריחוק:

ערפל / מילים ולחן: שולי רנד

הייתי מתפלל	כי שמה כי שמה	הסתכלתי לאחור
לכבודך נכנסתי	כי שמה האלוקים	עיי חרבות
אל תוך הערפל	כי שמה	משמאלי ומימיני
כי שמה כי שמה ...	כי שמה האלוקים	הכל עולה בלהבות
	כי שמה האלוקים	לעיני נגלה שביל מתפתל
		בליבו ענן מכוסה בערפל
פצעוני השומרים	לא לקחתי איתי	כל העם אשר איתי
מנעו אותי מלעלות	רק צידה ליום אחד	נעמדו מרחוק
בימים שורפת אש	לנגדי שויתי את ה' המיוחד	בעייניהם לצנינים
והקרח בלילות	בליבי קוצים אך בפי הלל	הייתי ולשחוק
כמו שיכור הייתי קם ונופל	כגיבור עתיק פסעתי	יהיה אשר יהיה
את קולך שמעתי	אל תוך הערפל	לעצמי ממלמל
מתוך הערפל	קידמוני חצופים	זה הזמן לפסוע
כי שמה כי שמה ...	בפחים ובמקלות	אל תוך הערפל
	ואני לעומתם שר	
	בשבעים קולות	
	אהיה אשר אהיה	

ד"ר נח חיות, בן וחבר קבוצת יבנה. נשוי לתמי, אב לחמישה וסבא לשני נכדים. מנהל את מרכז יעקב הרצוג.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il